

جنگ تحمیلی هشت ساله

یا هشت سال دفاع مقدس

به قلم حجت‌الاسلام والمسلمین امیرعلی حسنلو

• انواع جهاد در فقه اسلامی

در کتب فقهی جهاد را به دو قسم تقسیم می‌کنند: جهاد ابتدایی و جهاد دفاعی یا به‌تعبیر دیگر، جهاد تدافعی و جهاد تهاجمی. بین وجوب دفاع و وجوب جهاد ابتدایی از نظر فقها تفاوت است و آن این است که در جهاد ابتدایی گفته‌اند: شرط وجوب، حضور امام معصوم علیه السلام است؛ البته همه فقها این را نگفته‌اند؛ ولی بسیاری از فقه این‌طور گفته‌اند که اگر امام معصوم علیه السلام حضور نداشته باشند. جهاد ابتدایی واجب نیست؛ ولی در دفاع چنین شرطی وجود ندارد؛ یعنی اگر کشور اسلامی مورد هجوم قرار گرفت، دفاع یک امر ضروری است؛ ولو اینکه امام معصوم هم نباشد .

• دیدگاه امام خمینی رحمه الله درباره جهاد و دفاع

امام خمینی رحمه الله در کتاب کشف‌الاستار که از اولین کتب سیاسی و اجتماعی ایشان در دهه ۱۳۲۰ محسوب می‌شود، دراین‌باره می‌نویسد: «در اسلام دوگونه جنگ است که یکی را جهاد می‌گویند و آن، کشورگیری است، با شرط‌هایی که برای آن شده است و دیگری جنگ برای استقلال کشور و دفع اجانب از آن است. جهاد که عبارت از کشورگیری و فتح ممالک است، پس از آن است که دولت اسلامی با وجود امام علیه السلام یا به امر امام تشکیل شود و در این‌صورت، اسلام بر تمام مردان که به حد بلوغ رسیده باشند و افتاده و عاجز نباشند و مملوک که از افراد اجانب است، نباشند؛ واجب کرده است که برای کشورگیری حاضر شوند... و اما قسم دوم از جنگ اسلامی که به‌نام دفاع اسم برده شده و آن جنگیدن برای حفظ استقلال کشور و دفاع از اجانب است، به هیچ‌وجه مشروط به وجود امام یا نائب امام نیست و کسی از مجتهدین نگفته که دفاع را باید با امام یا جانشین آن کرد؛ بلکه بر تمام افراد توده واجب است، به حکم اسلام از کشور اسلامی حفاظت کنند و استقلال آن را پا برجا نمایند. پس آنچه در زمان غیبت امام معصوم علیه السلام مورد اشکال است، کشورگشایی و جهاد ابتدایی است و حفظ استقلال کشور اسلامی و دفع تجاوز اجانب، مشروط به وجود امام معصوم علیه السلام یا نائب خاص او نیست.

• آغاز جنگ تحمیلی و نقش رژیم بعث

به دلایل متعدد و غیر قابل انکار، جنگ ایران و عراق، از طرف رژیم بعث عراق بر ایران تحمیل شد و رزمندگان و نیروهای مسلح جمهوری اسلامی برای دفع تجاوز دشمن به دفاع برخاستند؛ از جمله دلایل متجاوزبودن رژیم بعث عراق، لغو قرارداد ۱۹۷۵م الجزایر و پاره‌کردن آن توسط شخص صدام در مقابل چشم همگان بود. این قرارداد که موجب توقف درگیری‌ها و جنگ‌های مرزی ایران و عراق شده بود، در تاریخ ۵۳/۱۲/۱۵ (۱۹۷۵م) بین دو کشور منعقد گردید و مانعی بر سر راه تجاوز طرفین به همدیگر و محترم شمردن مرزهای هم بود. این قرارداد یک سند رسمی بین‌المللی بود که به تصویب مجالس دو کشور رسیده و در دفتر سازمان ملل متحد ثبت شده بود. رژیم یعنی عراق به‌سرکردگی صدام، با لغو یک‌طرفه قرارداد الجزایر، کلیه معاهدات بین‌المللی را زیر پا گذاشت و هجوم گسترده‌ای را به خاک ایران شروع کرده و این اقدام، به‌عنوان گویاترین سند آغازگر جنگ در پرونده رژیم بعثی ثبت است. امام راحل رحمه الله در زمینه شروع جنگ و دفاعی‌بودن آن می‌گوید: «جنگ ما دفاع است و هجوم نیست و جنگ دفاعی از تکلیف‌های شرعی و وجدانی است.» و همچنین می‌فرماید: «این جنگ دفاعی است؛ والا ابتدائاً که اگر این مسائل نبود، ایران به هیچ جا نظر نداشت، الان هم ندارد.» برای فهم دیدگاه امام خمینی رحمه الله در رابطه با ادامه جنگ، باید گفته‌ها، مواضع و عملکرد ایشان در طول مدت جنگ، بررسی شود. به تحقیق می‌توان گفت که امام از ابتدا تا پایان جنگ بر حالت دفاعی تأکید داشتند و سعی می‌کردند، تمامی اقدامات رزمندگان در این راستا قرار بگیرد. ایشان از همان

تعیین متجاوز و پرداخت غرامت را با قوت و قاطعیت هرچه تمام‌تر به‌عنوان تنها شروط ایران جهت ترک مخاصمه اعلام می‌نمایند. در واقع قطعنامه ۵۹۸ با الهام از شروط مذکور و در شرایط تهاجم غیرقابل مهار ایران تدوین گردید. حملات رزمندگان اسلام برای تنبیه و وادارکردن صدام و رژیم بعث به صلح عادلانه و بالابردن قدرت چانه‌زنی مسئولان سیاسی جمهوری اسلامی، انجام می‌پذیرفت. شرایطی را که امام اعلام کرد، درعین‌سادگی و قوت تا پایان جنگ تغییرناپذیر باقی ماند و بعدها به‌شکل قطعنامه مذکور اعلام و به‌عنوان یک سند غیر قابل انکار تاریخی ثبت گردید. امام خمینی رحمه الله با قبول قطعنامه ۵۹۸، صلح را پذیرفتند و طی پیامی در تاریخ ۱۳۶۷/۴/۲۹ فرمودند: «من تا چند روز قبل معتقد به‌همان شیوه دفاع و مواضع اعلام‌شده در جنگ بودم و مصلحت نظام و کشور و انقلاب را در اجرای آن می‌دیدم؛ ولی به‌واسطه حوادث و عواملی که از ذکر آن فعلاً خودداری می‌کنم و به امید خداوند در آینده روشن خواهد شد و با توجه به نظر تمامی کارشناسان سیاسی و نظامی سطح بالای کشور که من به تعهد و دلسوزی و صداقت آنان اعتماد دارم، با قبول قطعنامه و آتش‌بس موافقت نمودم و در مقطع کنونی آن را به مصلحت انقلاب و نظام می‌دانم... من باز می‌گویم که قبول این مسأله برای من از زهر کشنده‌تر است؛ ولی راضی به رضای خدایم و برای رضایت او این جرعه را نوشیدم.»

• تحلیل پذیرش قطعنامه و زهرنوشیدن امام

به نظر می‌رسد، برای درک بهتر پیام امام به‌مناسبت پذیرش قطعنامه ۵۹۸ و به‌ویژه فراز مذکور، باید به حوادث سال آخر و ماه‌های پایانی جنگ توجه کرد: به‌عبارت دیگر باید با قراردادن گفتار در متن واقعیت، مسأله را مورد ارزیابی قرار داد. برخی از آن حوادث عبارتند از: حضور مستقیم آمریکا در جنگ، تبلیغات فراگیر جهانی مبنی بر جنگ‌طلب‌بودن ایران، حمله شیمیایی گسترده به شهرهای ایران توسط رژیم عراق، سرنگونی هواپیمای مسافری ایران توسط ناو آمریکایی و سکوت جهانی در برابر جنایت‌های صدام و... در تفصیل و تحلیل این حوادث در آن مقطع زمانی و تأثیر آنها بر روند جنگ، از حوصله این نوشتار خارج است. شاید بتوان گفت، از آن جهت قبول قطعنامه ۵۹۸ برای امام خمینی رحمه الله از زهر کشنده‌تر بود که پس از چند سال دفاع قهرمانانه و تقدیم صدها شهید و جانباز، ملت ایران مصمم شد که متجاوز لجام گسیخته‌ای را که پایبند به بدیهی‌ترین اصول انسانی نبود، با دفاع نظامی سر جای خود بنشاند؛ چنانچه در پیام امام هم به این موضوع اشاره شده است: (من تا چند روز قبل معتقد به همان شیوه دفاع و مواضع اعلام‌شده در جنگ بودم)؛ لکن مشاهده می‌کنند که ابرقدرت‌ها با سوءاستفاده از قوانین بین‌المللی برای نجات متجاوز متفقاً و به‌طور علنی به صحنه می‌آیند و با عوام‌فریبی و تبلیغات دروغین شعار صلح‌طلبی را با حضور ناوگان‌های جنگی در آب‌های منطقه سر می‌دهند و با سلب دفاع مشروع از ملتی مظلوم می‌روند که زمینه بین‌المللی را برای مجازات او به جای ظالم آماده کنند.

هر چند امام راحل رحمه الله با تغییر شیوه دفاع از نظامی به فرهنگی و سیاسی، دشمنان را خلع سلاح و تلاش چندساله ملت شهیدپرور را حفظ می‌کند و این با توجه به شرایط ایجادشده، برای ملت و کشور ما نتیجه مطلوبی بود؛ اما از آن جهت زهر می‌نوشد که دنیای استکبار با تمامی اذنازش، برای نجات متجاوز تحت لوای سازمان‌های بین‌المللی به صحنه می‌آید و مانع از تفهیم پیام خیرخواهی ملت ایران به گوش مردم جهان می‌شود؛ زیرا امام به‌عنوان مصلحی آگاه و روشن‌ضمیر، توسعه آتش تجاوز را در آینده می‌دید که چگونه انسان‌ها و کشورهای دیگر را در خود می‌سوزاند و اشغال کویت توسط رژیم بعث عراق و کشته مردم بی‌گناه عراق و کویت در سال‌های بعد، تا حدودی پرده از راز زهرنوشی امام، برای افکار بیدار و دل‌های دردمند برمی‌دارد.

• نتیجه‌گیری: دفاع مقدس، نه کشورگشایی

با توجه به مطالب بیان‌شده، به‌طور خلاصه می‌توان گفت، جنگ هشت‌ساله با رژیم بعث عراق، دفاع مقدسی بود که شرع و قانون اسلام هم آن را تجویز می‌کند و حملات رزمندگان اسلام و ورود به خاک عراق، جهت دفع تجاوز و انهدام قدرت نظامی دشمن بود، نه برای کشورگشایی و اشغال دائمی شهرهای عراق؛ از این‌روی بدون تردید آن، دفاعی مقدس به‌شمار می‌آید.

حجت‌الاسلام والمسلمین مجتبی فاضل

در نشست رابطین خبری حوزه خواهران تبیین کرد

وظیفه رابطین خبری حوزه‌ها

به تصویرکشیدن سنن الهی است

مدیر حوزه‌های علمیه خواهران در نشست رابطین خبری استانی حوزه‌های علمیه خواهران که به‌همت اداره‌کل روابط عمومی و امور بین‌الملل برگزار شد، به وظیفه رابطین خبری حوزه‌های علمیه خواهران و نقش مهم روابط عمومی در الهام‌گیری از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله تأکید کرد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام والمسلمین مجتبی فاضل، مدیر حوزه‌های علمیه خواهران در این نشست، با اشاره به یافته‌های دانشمندان تجربی در طول حیات بشری، عنوان کرد: هنر ما نیز به‌عنوان عالمان دین، کشف و پرده‌برداری از قوانین الهی است. وظیفه حوزه‌های علمیه به‌عنوان متولیان دین و نزدیک‌ترین اشخاص به پیامبر صلی الله علیه و آله، طبق روایت «اللَّهُمَّ ارْزُقْهُمْ خُلَفَائِي»، تبیین درست قوانین الهی است. اگر امروزه مردم به این قوانین باورمندی ندارند، به‌خاطر عدم تبیین است و این به‌عنوان یکی از رسالت‌های بزرگ انبیا علیهم السلام و خلفای آنها تلقی می‌شود.

وی ادامه داد: روابط عمومی‌ها به‌منزله پیشانی یک سازمان تلقی می‌شوند. اگر پیشانی یک سازمان و جبهه و تابلوی آن خوب طراحی شود، در جذب خیلی مفید و مؤثر واقع خواهد شد. خوشرویی، رساندن ابلاغ درست و... از جمله وظایفی است که با الهام‌گیری از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله می‌توانیم این موارد را به سرانجام برسانیم.

مدیر حوزه‌های علمیه خواهران، به داستان تندلی امیرالمؤمنین علی علیه السلام به عثمان‌بن حنیف اشاره کرد و گفت: عثمان‌بن حنیف، والی بصره و جزو صحابیون بود که رفتار وی با برخورد به‌شدت تند امام صلی الله علیه و آله مواجه شد. هنگامی که در زمان صدارت به مهمانی دعوت شد که سفره آن مجلس، مجلل و متنوع بود؛ اما هیچ حرام، مکروه، ربا، مسکرات و... در آن انجام نمی‌گرفت؛ ولی با این حال زمانی که حضرت صلی الله علیه و آله از این موضوع با خبر شدند، به‌تندی با وی رفتار کردند تا با این حرکت، جلوی ریل‌گذاری برای یک جریان ناصحیح و ناصواب را در طول تاریخ بگیرند و آن جریان این است که حالا که ما حاکم، روحانی، عهده‌دار امور دینی و... هستیم، می‌توانیم خیلی از امور را مرتکب شویم؛ اما آن حضرت صلی الله علیه و آله با این برخورد، مانع از هموارشدن راه برای ریخت و پاش‌ها در جامعه، آن هم به‌عنوان حاکم اسلامی، حکمران اسلامی و حاکمیت اسلامی شدند.

وی مطرح کرد: خواهران و برادرانی که رابط خبر حوزه‌های علمیه خواهران هستند و اخبار حوزه‌های علمیه خواهران از دریچه خبری آنان به جامعه منعکس می‌شود، باید مراقب تشکیلات و تشریفات باشند که مبادا خدای ناکرده به آن گرفتار شوند. رابطین خبری باید تصویر آنچه را که از سنت پیامبر خدا و ائمه علیهم السلام برمی‌تابد، در جامعه منتشرکنند.

مدیر حوزه‌های علمیه خواهران بیان کرد: حوزه‌های علمیه، راهبران دینی مردم هستند؛ بنابراین باید نسبت به این موضوع اهتمام ویژه‌ای داشته باشیم. روابط عمومی یک سازمان نیز با بهره‌گیری از این روایت و طبق سنت پیامبر صلی الله علیه و آله باید با بالغ‌میین، لسان خوب و گشاده‌رویی به تبیین رسالت خود بپردازد؛ زیرا ما با قوانینی در این عالم مواجه هستیم که فراتر از قوانین طبیعی است و چه‌کسی بهتر از رابطین عمومی برای تبیین و رساندن آن به آحاد جامعه؛ همچنین باید مراقب بود که در این مسیر به کسی ظلم نشود؛ زیرا بنیاد آدمی بر باد می‌رود: «الْمَلِكُ يَبْقَى مَعَ الْكُفْرِ وَلَا يَبْقَى مَعَ الظُّلَمِ.»

وی در ادامه با اشاره به آغاز هفته دفاع مقدس و نقش بی‌بدیل خواهران در حوادث قبل و بعد انقلاب، اظهار کرد: در آن زمان که موقعیت اقتضا می‌کرد، خواهران ما اسلحه در دست گرفتند، با وجود آنکه وظیفه‌شان نبود؛ اما وقتی که پای دفاع از میهن به میان می‌آید، هیچ فرقی بین زن و مرد نیست. زنان ما آن روز در سوسنگرد، هویزه، خرمشهر اسلحه دست گرفتند و پا به پای برادران ایستادند. بعد از اینکه در جبهه‌ها یک تثبیتی اتفاق افتاد، اعزام نیروها شکل گرفت و نظام توانست خود را بازسازی کند، نقش زنان عوض شد و غیرت مردان اجازه نداد که زنان دوش به دوش آنان بچنگند؛ اما پشتیبانی‌های آنان در طول جنگ کم نشد.

پیشکش ۴ طلبه شهیده و ۴۱ شهید از بستگان درجه

مدیر حوزه‌های علمیه خواهران بیان کرد: در طول دفاع مقدس هشت‌ساله، نقش‌آفرینی خواهران کمتر از مردان نبود. شهدای قابل توجهی را در این راه فدا کردند و بعد از جنگ نیز به نقش‌آفرینی در میدان روایت‌گری و... پرداختند. حوزه‌های علمیه خواهران در طول ۱۲ روز تجاوز رژیم صهیونیستی ۴ طلبه شهیده و ۴۱ شهید از بستگان درجه یک در راه کشور تقدیم کرده است. الگوی خواهران در دفاع مقدس جهانی شد و زنان مقاومت دیگر کشورهای اسلامی مانند یمن، لبنان و... به آن پیوستند.